

«Etter møtet med deg kan jeg bli en annen!»

Hvordan være en god samtalepartner

Fagdag Sjømannskirken
Sopot - 22. oktober 2019 - TK Lang

Presentasjon:

- Navn
- Fagbakgrunn og Praksis som samtalepartner
- Forventninger her og nå til hva vi kan skape sammen idag

Å samtale er å skape.
Å skape er å handle.
Å handle er å leve.

Kontekstmarkering

Skape handlingsrommet («kontrakten») som optimaliserer meg for brukeren min

Den profesjonelle avklare for seg selv:

Hvorfor meg?

Hvorfor nå?

I møte med den hjelp-søkende:

«Hvis du går fornøyd herfra, etter at vi har pratet sammen, hva har vi gjort eller begynt på?»

Sokrates' διδασκων: Her finner vi en tenkning som ikke tillater et menneske å lukke seg. Et vennskap i felles søken etter sannhet, ikke i dogmatisk sekterisme. Her overbeviser den enkelte seg selv i frihet. Klar over menneskets mulighet, møter Sokrates den Andre som en likeverdig. Han ønsker ingen disipler. Det gjør ikke en god samtalepartner heller.

469-399 f.Kr

Den gode samtalepartneren

- Blir til i møtet med den andre (Menneskesyn: Jeg-Du/ «Selvet er et forhold som forholder seg til seg selv» Kierkegaard)
- Ser den andre som en fremmed («Erfaring er Du-fjernhet» Buber)
- Forholder seg dialogisk til den andres virkelighet som engasjert deltaker som "blir i det sagte" («Vi er de stemmene som har tatt bolig i oss» Bakhtin / «Folk er hva de sier, ikke hva de sier de er» Heidegger/Skjervheim)
- Er ikke en tilskuer som med metoder og teknikker kartlegger den andres situasjon for strategisk å intervenere i den andres liv (Ikke-ekspert / ikke-vite-posisjon)

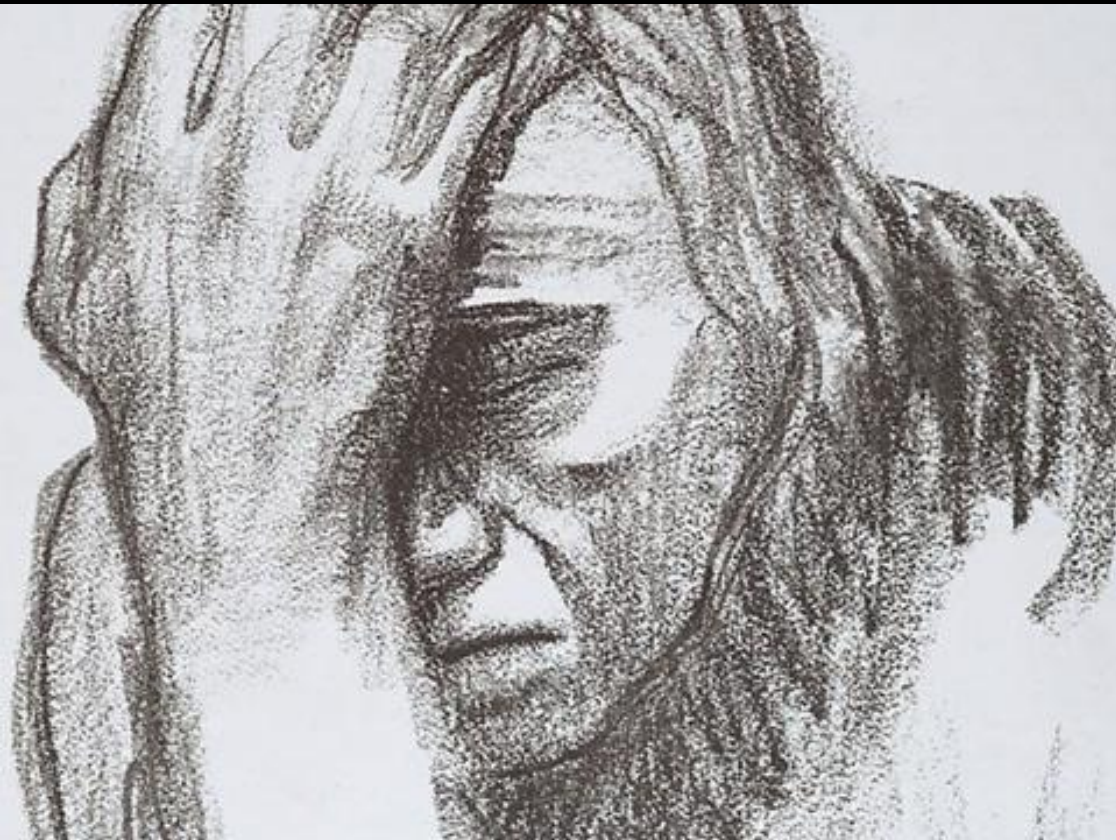
Jerome Bruner
(1915-2016)

Sannheten

“Betydningen af enhver kendsgerning, dom eller modsætning afhænger af det perspektiv eller referenceramme, der leverer begreberne til fortolkningen.”

“Livet i kulturen er altså et samspil mellem de versioner af verden, som individerne danner sig under dens herskende institusjoner, og de versioner af verden, som er produkter af deres individuelle historier.”

Jerome Bruner: Uddannelseskulturen, 2006, s.62 f

Mening:

Alt som har skjedd, alt som skjer og alt som kan komme til å skje, gis mening gjennom den indre dialogen jeg fører i meg selv, og gjennom den ytre dialogen jeg fører med deg og andre.

Krise:

Når jeg ikke lenger klarer å gi mening til det som skjer meg, eller ikke lenger klarer å holde fast ved hva som er viktig for meg, ja da er selve min eksistens truet.

Ludvig Wittgenstein
(1889-1951)

Språket

«Det er jo *slik* det er» - sier jeg igjen og igjen for meg selv.

...”Filosofien er en kamp mot forhekselsen av vår forstand ved hjelp av midlene i språket vårt.

...Et bilde holdt oss fanget. Og vi slapp ikke ut av det, for det lå i språket vårt, og det virket som språket bare gjentok det for oss ubønnhørlig.”

Ludvig Wittgenstein: Filosofiske undersøkelser (1953/1997) §§ 109 & 115

«We are the voices that inhabit us»

Mikhail Bakhtin: The Dialogic Imagination (1981)

Ingrid, 3 1/2 år,
vinger fra samvær hos far
Far har tidligere utøvd
elektronisk kontroll og psyk. vold
mot mor.

"Han bestemmer over meg!
Han bestemmer inni meg!
— og det behøver han ikke."

Selvrefleksjon

"Å forhalda seg til seg sjølv, å stå i forhold til seg sjølv, inneber at ein fortolkar seg sjølv og sin plass i verda. Men denne sjølvfortolkinga er ikkje noko utvendig forhold til det mennesket er; sjølvfortolkinga er konstituerande for det mennesket eigentlig *er*, mennesket *er* på ein viss måte si sjølvfortolking."

Hans Skjervheim. Mennesket. 2005, s. 95

Hans Skjervheim
(1926 - 1999)

Forståelse og Virkelighed

"Hvad jeg i ensom besindelse når, er – hvis det står alene – ufuldbyrdet.

Det, der ikke virkeliggjøres i kommunikation, er endnu ikke; det, der ikke i sidste instans bygger på den, er uden fast grund. Sandheden begynder først, hvor to er sammen."

Karl Jaspers: Hvad er filosofi, 1965, s. 93

Karl Jaspers
(1883-1969)

Er du og farmor like gamle?
- Jeg er eldre
= Du ser ikke gammel ut
= og du er veldig snill også
: og når jeg sier det høver
hjemmen min det
hjemmen tenker det først
og så sier mamma ordene
når jeg sier ordene,
da forstår hjemmen det
→ sånn er det.

Sindre, 5 år

Forståelse

«Forståelsen inntreffer som en hendelse; det er noe som skjer med oss, ikke en oppgave vi skal utføre.» Hans –Georg Gadamer: Forståelsens filosofi (2003) s. 117

«Enhver virkelig samtale forutsetter at man innlater seg på den andre, lar hans synspunkter gjelde, og setter seg i hans sted – ikke for å forstå hans individualitet, men for å forstå hva han sier. ...»

«Når vi møter et annet menneske, møter vi samtidig en annen forståelseshorisont. Målet med samtalen, i hvert fall den ekte samtalen, er å forstå hvilke holdninger og overbevisninger som utgjør den andres horisont, for på den måten å berike sin egen, og dermed finne et felles ståsted der horisontene – ideelt sett – smelter sammen. Bare slik er det mulig å oppnå en felles forståelse om 'saken', det som er tema for samtalen...» Op.cit. s 114-117

Hans-Georg Gadamer
(1900 – 2002)

Selvet

«... the self and self-identity are narrative realities socially constructed in language. Self-identities are the function of the socially constructed stories we continually narrates to ourselves and others. ... These socially constructed narrative realities give meaning and organization not only to the events and experiences of our lives but also to our self-identities, which are always subject to shifting definitions and a variety of explications as the social interaction shifts.» Kenneth Gergen/ Harlene Anderson: Conversation, Language, and Possibilities (1997) s. 227

«Fortellingene våre om oss selv er ikke grunnleggende våre egne, men eies av felleskapene vi inngår i – de er m.a.o. produkter av sosial utveksling. Følgelig, er å være et selv med en fortid og potensiell fremtid ikke å være en uavhengig handlende, unik og autonom, men å være innvevd i gjensidig avhengighet.” P. Ricoeur./ K. Gergen: Relation & Relationships (1994) s. 186

Samtalepartneren

Vi trenger samtalepartnere for å komme utover vårt eget bilde av oss selv og «virkeligheten». Transcendens/Metaperspektiv muliggjør andre perspektiver – Sirkulær spørring: Ecology of mind

En god samtalepartner utgjør en forskjell som gjør en forskjell (Bateson (1972) inf.= difference that makes a difference

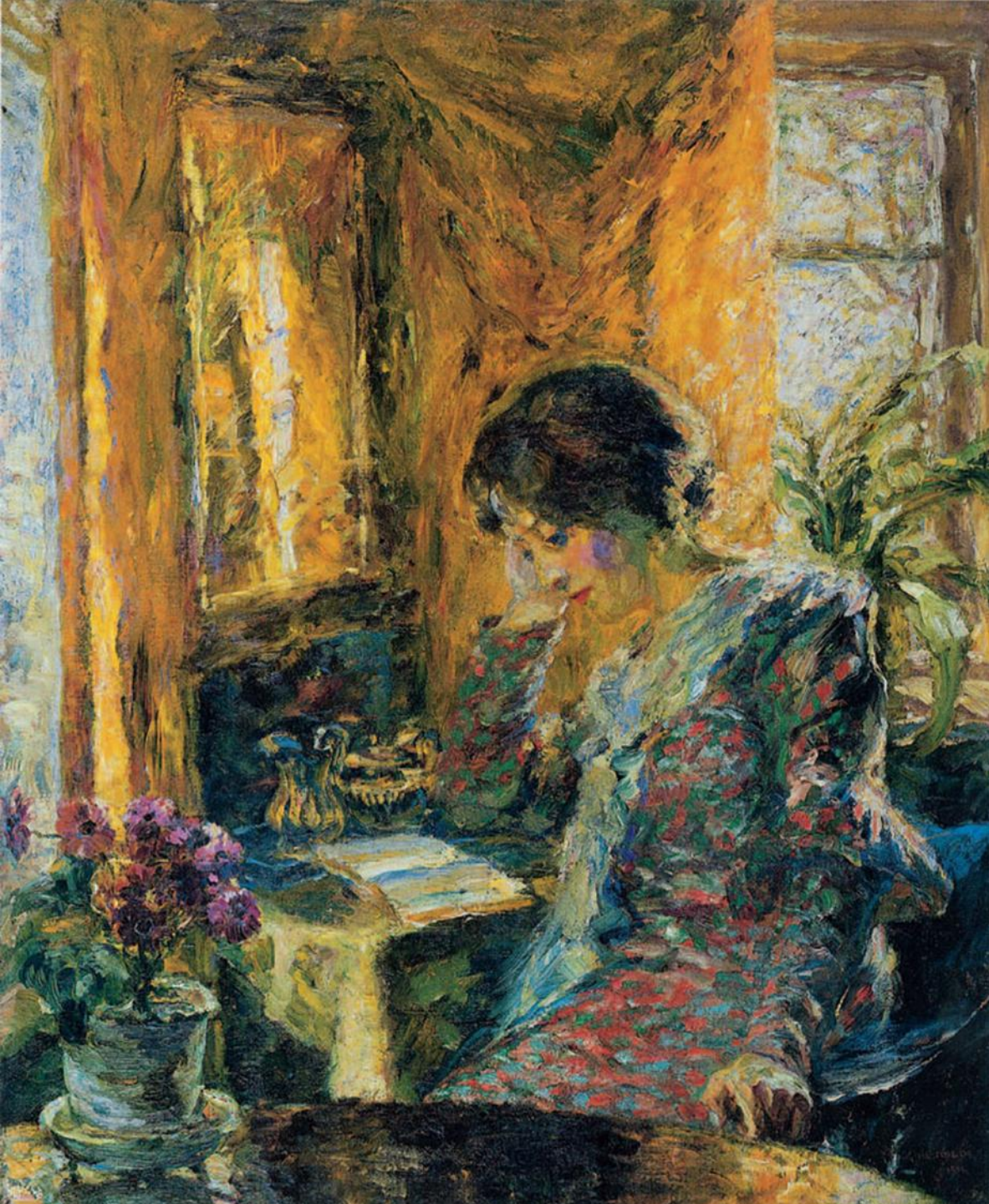
Det fins tre slags forskjeller, men bare én av dem gjør en forskjell, nemlig den som er *passelig forskjellig*: «Hvis mennesker utsettes for det vanlige, pleier de å forbli de samme. Hvis de møter noe uvanlig, kan dette uvanlige fremkalle en forandring. Hvis det nye de møter, er (alt for) voldsomt uvanlig, lukker de igjen for inspirasjoner.» Tom Andersen; Reflekterende Prosesser (1991/2007) s. 28 cf. «Proximal utviklingssone» og «scaffolding» (stilbygging)/Lev Vygotskij (1896-1934).

Mennesket er hva det sier, ikke hva det sier det er. «Ser virkeligheten med øret» Heidegger
Kunsten er derfor å *bli i det sagte*, og å snakke *med*, ikke *om* eller *til*.
Langsomme samtaler: tid til å reflektere og legge merke til.

Historier havde reddet hendes kærlighed, og historier reddede hendes liv, efter at katastrofen havde ramt hende. «Alle sorger kan bæres, hvis man sætter dem ind i en historie eller fortæller en historie om dem.» Historien afslører meningen med det, der ellers ville forblive en ulidelig række af rene hændelser eller tilfældigheder.

Hannah Arend: «Isak Dinesen» (1968) i: Eksistens og Religion. 2012 s.161

Der fremtiden blir til

“Selvrefleksjonen er menneskets adelsmerke. Den skiller oss fra dyr. ... Vi kan kanskje si at for virkelig å bli et menneske, må vi ta refleksjonsevnen i bruk. Gjennom den kan jeg bli kjent med meg selv, og eventuelt forandre meg.”

“Selvrefleksjonen gir oss ansvaret for hvorledes vi skaper den personen vi blir, for våre avgjørelser, handlinger og etiske valg.” Anne-Lise Løvlie Schibbye: Livsbevissthet, 2007, s. 28

«Vi lever våre fortellinger og våre fortellinger blir våre liv; våre realiteter blir våre historier og vår historier blir våre realiteter.» Harlene Anderson: Conversation, Language, and Possibilities (1997) s. 216

«Levda liv och berättade liv är därför nära förbundna med och beroende av varandre. Man kan paradoxalt nog säga att de historier som berättas om livet griper in i de levda livet innan dessa har levts så att de kan bli stoff för berättelser ...»

Zygmunt Bauman: Det individualiserade samhället (2002) s. 16

Fortellingen

«We tell ourselves stories in order to live.» Amerikansk essayist, Joan Didion: The White Album (1979)

«We tell stories because in the last analysis human lives need and merit being narrated. This remark takes on its full force when we refer to the necessity to save the history of the defeated and the lost. The whole history of suffering cries out for vengeance and calls for narrative.» Paul Ricoeur: Time and Narrative, Voll, s. 75

«I became a poet in part because I didn't want to tell stories. As far as I could tell, stories may enable us to live, but they also trap us, bring us spectacular pain. In their scramble to make sense of nonsensical things, they distort, codify, blame, aggredize, restrict, omit, betray, mythologize, you name it. This has always struck me as cause for lament, not celebration.» Maggie Nelson: The red part5s (2017) s. 155

Aha! -opplevelser

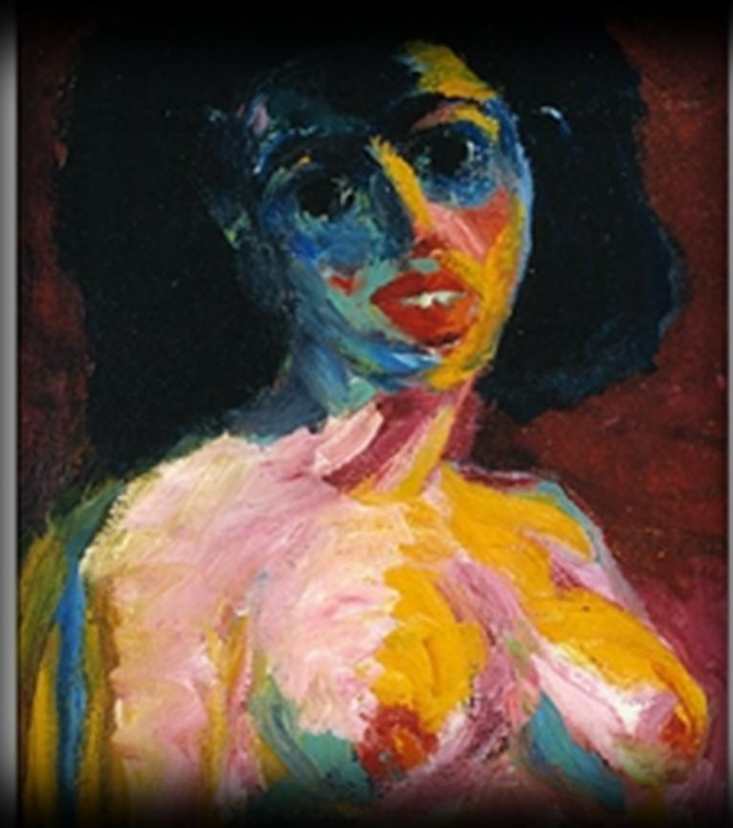
”... overgangen fra ikke-adekvate ideer, som vi har dannet oss om oss selv og om ting, til adekvate ideer, synliggjør for oss muligheten til å være virkelig *aktive*. På denne måten kan handlekraften sies å øke ved at passiviteten knyttet til inadekvate ideer minskes.”

Paul Ricoeur (1994) *Oneself as Another*, s. 316
(Min oversettelse)

Paul Ricoeur
(1913-2005)

Hvem er jeg?:

- En fremmed (Emmanuel Lévinas, 1906-1995)
- En som bærer med meg min egen unike virkelighet (Martin Buber, 1878-1965)
- Du kan se meg som en gjenstand, en «sånn en», eller møte meg som et nærvær, et «Du», som befinner seg et sted du ikke vet hvor er.
- Jeg gjør livet mitt hele tiden om til en fortelling, og fortellingen om livet mitt blir livet mitt (Paul Ricoeur, 1913-2005. Narrativ identitet)
- Det er som om forstanden er forhekset: «Et bilde holder meg fanget, og jeg kommer ikke ut av det, for det ligger i språket mitt, og det virker som om språket gjentar det for meg om igjen og om igjen.»
«Sånn er det bare!» (Ludwig Wittgenstein, 1889-1951)

- Jeg bærer med meg stemmer som har tatt bolig i meg og har blitt meg.
- Jeg snakker som dem; tenker som dem; ser verden som dem; ser meg selv slik de ser meg (Mikhail Bakhtin, 1895-1975)
- Jeg er bevisst meg selv og blir meg selv bare når jeg viser meg for en annen, gjennom en annen og ved at en annen hjelper meg å se meg selv.
- Jeg kan miste mitt selv ved adskillelse, dissosiasjon og innelukkethet i meg selv. Da blir jeg borte. Ikke bare for deg; men også for meg.

Får ikke orden på livet vårt
før det settes inn i en fortelling.
Håpet ligger i at det er en god fortelling.

«Dersom vi objektiverer den andre, er det ikkje lett på same tid å *ta han*
og *det han seier* alvorleg.»

Hans Skjervheim: Deltakar og tilskodar (1957/2005) s. 23

«Etter møtet med deg kan jeg bli en annen!»

Som mennesker viser vi *hvem* vi er gjennom det vi sier og gjør i møte med hverandre.

Det er denne avslørende kvaliteten ved tale og handling - at *jeg selv blir synlig* – som oppleves som risiko fylt idet vi *trer frem på verdens scene* så å si, og blir synlige.

For hvordan vil folk reagere? Hva vil folk si!?

Det varige produktet av det vi sier og gjør, er *ikke* det vi sier og gjør, nemlig, men *historiene* som blir fortalt om det etterpå.

Derfor kan bare den risikere å stå frem som en «noen» i et fellesskap, som er i stand til å være i dette fellesskapet også i fremtiden, og er forberedt på å kunne bevege seg fritt etter å ha gitt seg til kjenne.

Dersom jeg i møte med deg har opplevd et nærvær, et «Du» en *tilstedeværelse av en annen virkelighet* enn den jeg er vant til, da tar jeg med meg en fortelling, en informasjon om *en annen virkelighet*, og denne andre virkeligheten kan utgjøre en forskjell som gjør en forskjell. Jeg kan til og med kanskje like den jeg opplevde at du så meg som, og ønske å fortsatt være henne eller han.

Dermed har *du* blitt *en forskjell som gjør en forskjell* i mitt liv. Etter møte med deg kan jeg se meg selv som en annen. Og kan handle i overensstemmelse med hvem jeg som *den* personen ønsker å være.

Det er den draumen

Det er den draumen me ber på
at noko vidunderleg skal skje,
at det må skje –
at tidi skal opna seg
at hjarta skal opna seg
at dører skal opna seg
at berget skal opna seg
at kjeldor skal springa –
at draumen skal opna seg,
at me ein morgon skal glida inn
på ein våg me ikkje visste um

Olav H Hauge

Takk for oppmerksomheten!